

PREVENTIVNÍ PROGRAM

Preventivní program /dále jen PP/ je školní systém prevence rizikových jevů a rizikového chování.

Základním principem PP uplatňovaného v MŠ je výchova dětí ke zdravému životnímu stylu a způsobu života, k osvojení pozitivního chování a rozvoji osobnosti. Pedagogické pracovníce budou dětem poskytovat informace týkající se zdraví, zdravého životního stylu a rizikového chování, a to v rámci vzdělávacího procesu ŠVP „Svět očima dětí“.

Období předškolního vzdělávání je velmi významné při formování osobnosti dětí. Úkolem PP je oddalovat a snižovat výskyt rizikového chování dětí (např. násilí, šikana, kouření, požívání alkoholu) a zároveň podpořit jejich sociální a osobnostní rozvoj.

PP je zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání dětí ke zdravému životnímu stylu, na osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Základem prevence je vytvoření sociálních kompetencí dítěte, kdy si dítě prostřednictvím prožitkového učení osvojí schopnost rozhodovat se, volit z více alternativ, nést za svou volbu odpovědnost a poznávat její důsledky. Schopnost rozhodovat se je chápána jako předpoklad odpovědného jednání. Odpovědné jednání je základní ochranný mechanismus. V případě dětí předškolního věku jde hlavně o preventivní působení významné při formování osobnosti dětí.

Hlavní cíle programu

- Během vzdělávací nabídky se zaměřit na prevenci rizikového chování dětí – agrese, šikana, násilí, rasismus, závislostní chování při užívání návykových látek, rizikové sporty, rizikové chování v dopravě, sexuální rizikové chování a jiné.
- Vytvářet pozitivní klima třídy tak, aby děti docházely do mateřské školy s důvěrou, otevřeností, s pocitem bezpečí a nebály se o problémech hovořit – traumatické zážitky z domácího násilí, týrání, šikanování, komerčního zneužívání ...
- Vytvářet podmínky ke zdravému životnímu stylu života dětí, k rozvoji psychosociálních dovedností.
- Společně s dětmi vytvářet pravidla společného soužití a jejich respektováním předcházet projevům nepřátelství a násilí.
- Systematicky vzdělávat pedagogické pracovníky v metodikách preventivní výchovy.
- Prohlubovat spolupráci s rodiči, při podezření kontaktovat ředitelku školy, rodiče ..
- Nabídnout možnost zajištění odborného poradenství v dané oblasti.
- Ve vnitřních i venkovních prostorách MŠ je zákaz užívat alkohol, omamné a psychotropní látky, kouření a manipulace s otevřeným ohněm.

Ochrana před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí

- V rámci ŠVP vzdělávání jsou děti nenásilnou formou a přiměřeně k jejich věku a schopnostem vedeny pochopit a porozumět dané problematice seznamování s nebezpečím drogové závislosti, alkoholismu, kouření a jiných forem násilného chování. Jsou jim vysvětlována pozitiva zdravého životního stylu.
- V rámci prevence před projevy diskriminace, nepřátelství a násilí pozorují třídní učitelky vztahy mezi dětmi v kolektivech s cílem řešit případné deformující vztahy mezi dětmi v jejich počátcích a to ve spolupráci se zákonnými zástupci, případně za pomoci školských poradenských zařízení.
- Prvkem prevence v této oblasti je i vytvoření příznivého sociálního klimatu mezi dětmi navzájem, mezi dětmi a pedagogickými pracovníky a mezi pedagogickými pracovníky a zákonnými zástupci dětí.

Zdravý způsob života a prevence závislosti

- Zdraví – cílem je pochopit pojem zdraví jako naprosté pohody duševní, tělesné a sociální, rozvíjet zdraví různými aktivitami a zdraví si chránit.
- Hygiena – naučit se a pochopit důležitost dodržování základní osobní hygieny z důvodů předcházení nákaz a posílit motivaci k osobní hygieně a uvědoměním si všeho, co nám může překazit naše oblíbené činnosti v případě naší nemoci.
- Výživa – seznámit s různými typy potravin, které se řadí k tzv. zdravým nebo nezdravým a prohloubit znalosti o zásadu, že nejzdravější je strava pestrá a různorodá.
- Rostliny a my – pochopit skutečnost, že kromě dobře známých jedlých plodů a léčivých bylin, mohou být ostatní rostliny a plody nebezpečné, jedovaté. Rozeznání některých z nich, které mohou děti ohrozit, třeba proto, že se vyskytují v okolí MŠ nebo jejich bydliště.
- Alkohol – zjistit základní znalosti dětí o alkoholu, resp. jejich zkušenosti s požíváním alkoholických nápojů rodiči a dalšími dospělými v jejich okolí.
- Pohyb – pochopit, proč potřebujeme být tělesně zdatní a jak zdatnost získáme.
- Kouření – objasnit, proč lidé kouří a seznámit se škodlivými důsledky kouření na lidský organismus.
- Drogy – vysvětlit, co jsou drogy a kde se tu vzaly a pochopit brání léků na doporučení lékaře.
- Vztahy k ostatním – uvědomit si podstatu přátelství, kamarádství a jeho důležitosti pro lidský život.
- Zdravý způsob života se bude plnit průběžně za pomoci „Preventivního programu“. Vycházíme ze zkušeností, zážitků a prožitků dětí s využitím rozhovorů, diskuse, prožitkového učení, pohybových, námětových i sociálních her. V případě potřeby aktivně spolupracujeme se zákonnými zástupci dětí nebo s odborníky.

Vedeme děti k osvojení kompetencí předškolních dětí a současně i kompetence v oblasti prevence:

- Znat, co dítěti pomáhá být zdravé a co mu škodí – znát důsledky požívání některých látek a potravin pro zdraví ..
- Porozumět tomu, že způsob života má vliv na lidské zdraví.
- Zajímat se o udržování svého těla, chápat, že zdraví se musí chránit, napomáhat vlastnímu zdraví aktivním pohybem a zdravými životními návyky (zdravá výživa a životospráva).
- Snažit se pochopit pojem závislost. Znat, co ničí zdraví a zkracuje život člověka (cigarety, alkohol, drogy, zneužívání léků).
- Vědět, že kontakty s některými lidmi mohou být nebezpečné.
- Hodnotit své chování i chování druhých, znát pravidla společného soužití ve skupině.
- Mít a hájit vlastní názor.
- Akceptovat kompetentní autoritu.
- Vnímat lidi s jejich odlišnostmi povahovými, tělesnými, rasovými, kulturními jako přirozený stav.
- Přistupovat aktivně k problémům, řešit problémy, vědět, že je více možností řešení konfliktů.
- Kontrolovat extrémní projevy svých emocí a nálad.
- Chování přizpůsobovat sociálnímu prostředí, uvědomovat si sociální role.
- Spoluvytvářet prostředí pohody ve svém okolí.

Realizace programu - motivační příběhy, využívání her, didaktických pomůcek a tvořivosti s využitím publikací k dané problematice, tvorba informačních nástěnek pro rodiče, nabídka sportovních aktivit. Výlety, pobyty v přírodě, návštěva divadelních představení, dílčí vzdělávací programy a projekty v rámci ŠVP. Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti rizikových forem chování, schůzky s rodiči.

Krátkodobé cíle: obecná pravidla soužití dětí v mateřské škole, piktogramy, pohádky...

Cíl
Společně s dětmi vytvářet pravidla společného soužití a jejich respektováním předcházet projevům nepřátelství a násilí.
Respektovat přijatá pravidla a režim kolektivního soužití mezi sebou, dětmi z dalších tříd, učitelkami, zaměstnanci – využití pohádkové piktogramy.
Pozitivní komunikací přispíváme k utváření dobrých kamarádkých a mezilidských vztahů ve třídě, rodině, komunitě.
Zamezení všech možných způsobů šikany, jejich náznakům, projevům (dítě x dítě, dospělý x dítě).
Vytvářet podmínky pro využití hezky stráveného času v MŠ s orientací na určité zájmové aktivity.
Vysvětlovat na příkladech souvislosti mezi tělesným, duševním, sociálním zdravím i vztah mezi uspokojováním základních lidských potřeb a hodnotou zdraví.

Střednědobé cíle

Návrh témat ŠVP	Stručný popis cílů, východiska	Návrh kompetencí, doporučený postup
Rodina, bydliště, kamarádi, pravidla,	- seznamovat se a poznávat nové prostředí mateřské školy, orientovat se v prostorách budovy, zahrady a blízkého okolí - respektovat režim dne ve třídě - navázat a rozvíjet kamarádké kontakty a vztahy - uposlechnout pokynu dospělého, učit děti respektovat děti i zaměstnance, získávat důvěru - reagovat na konfliktní situace, vzájemně si neubližovat - znát pravidla společného soužití ve skupině, třídě	- všimnout si dění i problémů v bezprostředním okolí - uplatňovat zkušenost v praktických situacích a dalším učení - orientovat se v řádu a dění v prostředí, ve kterém dítě žije - samostatně vyjadřovat svoje myšlenky - rozšiřovat slovní zásobu a aktivně ji používat k dokonalější komunikaci
Nemoci, oblékání, úraz ..	- seznamování dětí s možnostmi předcházet nemocem, rozhovory o zdravé výživě - hra „Vaříme podle jídelníčku“ / oblékat se přiměřeně počasí, udržovat čistotu a pořádek v osobních věcech, třídě, herně, na zahradě MŠ a okolí.. - vyzkoušet i zavázat ruku, nohu, zalepit prst, ošetření drobných poranění - názorné ukázky předmětů ošetření - hra „Na lékaře“ - kdy a proč voláme lékaře, jdeme na ošetření... - vytváření kamarádkého prostředí a vztahů mezi dětmi, seznamování s možnostmi šikany - chápat, že zdraví se musí chránit	- dbát na své zdraví a bezpečí své i druhých, chovat se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí - v běžných situacích komunikovat bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými - rozšiřovat slovní zásobu a aktivně ji používat k dokonalější komunikaci - zkušenost uplatňovat v praktických situacích a dalším učení - mít a hájit vlastní názor
Nejen zimní sporty, možná nebezpečí...	- seznamování dětí s možnostmi úrazů při sportech / bruslení, sáňkování, lyžování.. - seznamování s nebezpečím na kluzké ploše /led/ - bezpečnost na zamrzlých rybnících - nebezpečí padajících rampouchů, sněhu... - prevence správného chování při sportování a hrách se sněhem na zahradě MŠ hry: „Koulovaná“, „Na ledního	- v běžných situacích komunikovat bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými - uvědomovat si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit - snažit se rozpoznat svoje silné stránky, poznávat svoje slabé stránky - přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti - zkušenost uplatňovat v praktických situacích a dalším učení

	medvěda“, „Na Mrazíka“ - napomáhat vlastnímu zdraví aktivním pohybem	- uvědomovat si, že za sebe a své jednání odpovídá a nese důsledky
Zvířata a mláďata, možná nebezpečí v přírodě i lese	- seznámení s nebezpečími při setkávání s cizími zvířaty - dodržování bezpečnosti při návštěvách na statku, poznávat život koní, drobných hospodářských zvířat, psí útulek - nehladit zvířata, chovat se obezřetně	- snažit se rozpoznat svoje silné stránky, poznávat svoje slabé stránky - porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí
Bezpečnost na silnici, chodníku, zahradě školy, vycházkách	- prevence a poučení dětí přecházení vozovky - přechody, semaforey - bezpečné přecházení - hry na dopravním koberci - proč jezdíme na kole či koloběžce v parku nebo na hřišti - seznamování s pravidly silničního provozu, dopravními značkami - hry „Na vlak“, „Na barevná auta“, „Červená stůj“ - význam doprav. terčíků, značkové pexeso - uvědomovat si, co je nebezpečné	- v běžných situacích komunikovat bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými - přijímat vyjasněné a zdůvodněné povinnosti - rozšiřovat slovní zásobu a aktivně ji používat k dokonalejší komunikaci - zkušenost uplatňovat v praktických situacích a dalším učení - uvědomovat si, že za sebe a své jednání odpovídá a nese důsledky - mít a hájit vlastní názor
Prázdniny, cestování, výlety, voda a s ní spojené nebezpečí	- nebezpečí utonutí, důležitost umět plavat, neskákat do neznámé vody - nepít vodu z neznámých zdrojů - možná nebezpečí v neznámém prostředí - nehladit krotká, neznámá zvířata, chování při uštknutí hadem, neškrábat různá bodnutí, klíšťata.... - bránit se projevům násilí i v neznámém prostředí, vědět, jak se vyhnout nebezpečí, koho požádat o pomoc, - poučení o možném nebezpečí, které hrozí od cizích, málo známých lidí, nic si nebrat, nikam s nimi nechodit.	- dbát na své zdraví a bezpečí své i druhých, chovat se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí - uvědomovat si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit - snažit se rozpoznat svoje silné stránky, poznávat svoje slabé stránky - porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí - uvědomovat si, že za sebe a své jednání odpovídá a nese důsledky

Dlouhodobé cíle

V předškolním věku mezi kompetence podpory zdraví a zdravého životního stylu, které jsou zároveň prevencí společensky nepřijatelných jevů patří:

- **Sebedůvěra, samostatnost, sebejistota**

Sebedůvěra – přiměřené vědomí vlastní důvěry v sebe je silným ochranným mechanismem. Součástí zdravého životního stylu je i zdravé sebevědomí. Vlastní sebevědomí spojené s úctou k druhému patří k základní životní kompetenci (postoji).

Děti jako rovnocenní partneři mají v mnoha situacích právo říci ne, když něco nechťejí. Umět říci ne je z hlediska ochrany zdraví velmi pozitivní postoj. Osobní zkušenost a prožitek dítěte dávají vznik základním kompetencím, které mají děti v oblasti zdravého životního stylu a prevence získat. Základní kompetence jsou utvářeny jako znalosti, dovednosti a postoje.

- **Podpora zkušeností, které poskytují potěšení a touhu účastnit se pohybových aktivit**

K upevnění sebedůvěry dětí slouží zejména pohybové aktivity, hry a hraní. Optimální se jeví spontánní dětské pohybové aktivity bez viditelných zásahů pedagogů, kdy dětem je poskytována možnost volby samostatné činnosti i její obtížnosti. Dítě ví, že si samo může vybrat a vyzkoušet své síly. Je nutné, aby motivace k činnosti vycházela z dítěte a byl respektován jeho zájem, aby pohybová činnost vycházela z vnitřní motivace, z potřeby pohybu, z potřeby zjistit, co umím. V nesoutěživém prostředí, bez potřeby předhánět kamaráda je tělesný rozvoj provázený vědomím odpovědnosti za své zdraví. Dítě je motivované a vzniká posléze i trvalá potřeba pocitu libosti z naplnění potřeby pohybu.

- Schopnost přizpůsobení se životu v sociální komunitě, vnímavý a otevřený vztah k okolnímu světu, schopnost přiměřeně kriticky myslet a rozhodovat se.

Prožitkové učení, kdy dítě se prožitkem a zkušeností učí samo a spontánně je vlastní předškolnímu věku. Později již většinou dítě nepracuje samo na sobě s takovou intenzitou a efektivitou. Dítě přirozenými cestami sbírá a zpracovává zkušenosti. Zkušenosti získává především tím, že něco dělá a to co dělá prožívá. Mentalitě předškolního věku není vlastní organizované, hromadné vyučování frontální metodou. **Sociální hry a hraní rolí** navozují modelové situace. Nabízejí bezděčné učení s možností zařadit se mezi své vrstevníky v dětské skupině a budovat mezi nimi své postavení. Učí ohleduplnosti, společensky přijatelnému způsobu řešit konflikty a spory, spoluvytvářet prostředí pohody ve třídě a dětské skupině. V dítěti se vytváří pocit základní jistoty, že takovýto svět je správné místo pro život a dítě je v pohodě. Výsledkem je nastavení dětské psychiky, které lze vyjádřit větou „já jsem správný a na správném místě...“. V dospělosti se tomu pak říká zdravé sebevědomí, optimismus, pozitivní myšlení.

- Seberozvíjení

Potřebné seberozvíjení dítěte je vytvářeno **osobní zkušeností dítěte**. Je podporováno zejména prožitkem během hry. Společný prožitek ze hry je uznáván jako významný faktor sociálního učení. Optimální činnosti pro hry a hraní jsou přirozené situace skutečného světa. Děti si rády hrají na to, co vidí dělat dospělé a tím, že takovouto činnost zkouší získávají sebevědomí. Hra není učitelkami příliš organizována, měla by se uplatnit kreativita dětí, jejich vzájemná komunikace, radost, tvořivost a estetické podněty i nácvik řešení konfliktů. Učitelky jsou pozorovatelé, partneři ve hře a rádci. Motivace k těmto činnostem vychází z dítěte nebo od učitelky a je respektován zájem dětí. Učitelka pomáhá organizovat činnost, ale nevnučuje ji. Výsledkem je pohoda a zdravé partnerské vztahy ve škole.

- Předcházení školní neúspěšnosti spočívá ve včasném rozpoznání rizik a systematické přípravě dítěte na vstup do základní školy.

Přecházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky,
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky,
- oceňovat jeho jedinečnost,

- Rozvoj tvořivosti a estetického cítění

Rozvoj společenských vztahů a komunikační dovednosti podporuje vhodně i **dramatická výchova**. V předškolním věku je třeba věnovat pozornost dramatickému vyjadřování představ, pěstovat dovednosti vyjádřit své pocity. Formou dramatu lze děti postavit do situace kdy individuálně reagují – lhostejně, zvědavě, se zájmem, konstruktivně. Tyto dramatické prožitky dětí, které nejsou v průběhu hry pedagogem ovlivňovány, jsou později základem pro vzájemné vysvětlování, objasňování a odpovědi na otázky.

- Rozvoj dovedností, které vedou k osvojení zdravého životního stylu, zdravotní prevence

Umění realisticky odhadnout své síly, nepřeceňovat ani nepodceňovat své síly, je prevencí nejen úrazů, ale i posílení pevného postoje vůči budoucím stresům, neúspěchům i pádům, které nepřipravení jedinci později mnohdy řeší zástupným způsobem např. agresí, zneužíváním drog, alkoholu nebo jiným negativním způsobem. Další aktivitou jsou **námětové hry i společná stavba nebo společná kresba** na jeden námět. Při kresbě jednotlivci reagují jeden na druhého a podle toho je kresba rozvíjena. Při společných stavbách děti diskutují, hledají a navrhuji řešení.

Věkově smíšené třídy.

Vytváření sociálních kompetencí a prosociálního chování je velmi přirozeně dosažitelné ve věkově smíšených třídách dětí.

Heterogenní skupina je přirozenější a lépe odráží přirozené společenské prostředí. Nenaplnují se úvahy o tom, že by starší děti zaostávaly. Starší děti ve smíšené třídě jsou samostatnější, mají pocit důležitosti a odpovědnosti. Mladší napodobují starší kamarády.

- Věkově smíšené složení tříd významně přispívá k sociálnímu zrání dětí. Děti jsou k sobě ohleduplné, umí si vzájemně naslouchat, nevyskytují se projevy agrese. Jejich hra je tvořivá, s prvky fantazie, schopností kooperace, jsou komunikativní k sobě vzájemně i k dospělým, jsou pozitivně naladěny. Umí vyjádřit svůj názor a zdůvodnit svůj postoj a rozhodnutí.
- Věkově smíšené třídy mají své přednosti i pro rodiče dětí. Tak jako nejmenší děti tvoří ve třídě menšinu a rychle zapadnou do vytvořené hierarchie a zžitých pravidel, tak i rodiče nových dětí se snadno vpraví do nových podmínek, rychle se zorientují a zapojí se v rodičovské skupině úplně

stejným mechanismem jako děti. Mateřská škola se tak podílí na vytváření postojů ke zdravému životnímu stylu a prosociálního klimatu nejen u dětí, ale i na pozitivní změně postojů u dospělých rodičů.

Rodiče, mateřská škola a prevence

Rodinná výchova je základ, na kterém škola staví. Některá rodina uplatňuje nadměrnou péči, někde jsou kladeny neodpovídající požadavky na dítě, někdy je dítěti naopak dána naprostá volnost, někde je malá péče zdůvodněná nedostatkem času nebo je malý zájem o dítě. To vše ztěžuje orientaci dětí v životě a jejich pozitivní socializaci.

Při denních kontaktech učitelek a rodičů máme prostor k řešení problému, předávání informací, k založení pozitivních a přirozených vztahů ke škole. Navození otevřeného a oboustranně prospěšného vztahu s rodiči je proces, do kterého jsou rodiče vtahováni prostřednictvím dětí. Pohodové, otevřené klima v mateřské škole, dítě aktivní, samostatné a sebejisté, zlepšuje spolupráci s rodiči a jejich podporu školní práce a samozřejmě rodiče zpětně pozitivně ovlivňuje.

Závěr

- Děti v mateřské škole jsou pravidelně a opakovaně seznamovány se správným a bezpečným chováním. Poučení je vždy zaznamenáno v Přehledu výchovné práce – třídní knize.
- Na pedagogické poradě /srpen/ a během školního roku je PP vyhodnocován.
- PP je samostatným dokumentem, který souvisí se ŠVP „Svět očima dětí“
- Samostatným dokumentem je Minimální standard bezpečnosti.

V Lanškrouně dne 28.8.2026

Romana Kolderová
ředitelka mateřské školy